

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/82889,Nowakowski-Leon.html>
2022-10-06, 11:41

Nowakowski Leon

NOWAKOWSKI Leon (27 II 1847, Trojanów, Lubelskie – 29 XI 1918, Czernichów k. Krakowa), jeden z pierwszych badaczy grzybów niższych. Syn Stanisława i Marii z Wójcików.

Po ukończeniu w 1865 gimnazjum w Lublinie studiował botanikę na oddziale przyrodniczym wydziału matematyczno-fizycznego Szkoły Głównej Warszawskiej pod kierunkiem Jerzego Alexandrowicza. Studia ukończył w 1870 uzyskując stopień magistra nauk przyrodniczych. W 1871–74 pracował jako nauczyciel przedmiotów przyrodniczych w średnich szkołach kolejno w Łowiczu i we Włocławku. Zwolniony z pracy w wyniku reorganizacji, wyjechał do Wrocławia, gdzie przez dwa semestry w roku akademickim 1875/76 słuchał na tamtejszym uniwersytecie wykładów znanych ówczesnych uczonych – botaników F. Cohna i H. Göpperta, zoologa A. Grubego i geologa K.F. Römera. W Inst. Fizjologii Roślin tego uniwersytetu N. przygotował pod kierunkiem Cohna rozprawę doktorską o grzybach wodnych z ówczesnej rodziny *Chytridiaceae*, obronioną 11 V 1876.

Po powrocie do kraju i krótkim pobycie w Warszawie przyjął posadę nauczyciela w Szkole Technicznej Drogi Żelaznej Nadwiślańskiej w Lublinie, obejmując z czasem funkcję dyrektora tej placówki. Zagrożony z powodów politycznych aresztowaniem, wyjechał wraz rodziną do Galicji i w 1889–1916 był nauczycielem botaniki, zoologii, mineralogii i geologii w średniej Szkole Rolniczej w Czernichowie k. Krakowa. Utrzymywał kontakty naukowe z krakowskimi botanikami, przygotowywał monograficzne opracowanie traw do planowanego wydania *Flory Polski*. Śmierć nie pozwoliła mu na dokończenie tej pracy, ale redaktorzy *Flory* wykorzystali jego rysunki w odpowiednim rozdziale pierwszego tomu tego dzieła (1919).

Znany w świecie i dotychczas cytowany dorobek naukowy N.

dotyczy grzybów tzw. niższych. Pierwszym przedmiotem zainteresowania badacza były grzyby mikroskopijne z obecnego rzędu *Chytridiales*, jednokomórkowe organizmy często pasożytujące na glonach i innych organizmach wodnych. N. był jednym z pierwszych botaników, którzy poświęcili im uwagę. W trzech obszernych ilustrowanych pracach opisał dwa nowe dla nauki rodzaje (*Obelidium* i *Polyphagus*) i 12 nowych gatunków oraz szczegółowo omówił ich morfologię i rozwój. Dwie z tych publikacji ukazały się w 1876 w wydawanym we Wrocławiu przez Cohna czasopiśmie „Beiträge zur Biologie der Pflanzen” (pierwsza była przedrukiem rozprawy doktorskiej), trzecia po polsku w „Pamiętniku Akademii Umiejętności w Krakowie” (1878). Wykorzystany materiał badawczy pochodził z Wrocławia (dwie pierwsze prace) oraz z Warszawy i Łowicza (trzecia).

Drugi badawczy temat N. z zakresu mykologii to grzyby z obecnego rzędu *Entomophthorales*, mikroskopijne grzyby pasożytujące na owadach. Zajmował się nimi od 1876, najpierw we Wrocławiu, później w Warszawie i Lublinie. Ogłosił kilka tymczasowych doniesień oraz obszerną rozprawę w języku polskim w „Pamiętniku Akademii Umiejętności w Krakowie” (1883), w której opisał jeden nowy dla nauki rodzaj (*Lamia*) oraz cztery gatunki, i dał przegląd wszystkich znanych wówczas (ośmiu) gatunków wraz z obszernymi opisami, rycinami i dyskusją o miejscu tych organizmów w systemie grzybów. N. nie kontynuował później swoich zainteresowań badawczych, niemniej prace, które opublikował, postawiły go w rzędzie najwybitniejszych mykologów w początkach rozwoju tej gałęzi botaniki.

PSB (S.M. Brzozowski); SBP.

S.M. Brzozowski: *Dzieje Szkoły Rolniczej w Czernichowie*, Warszawa 1962 (s. 112–114, fot.); tegoż: *Szkoła rolnicza w Czernichowie jako ognisko nauk rolniczych w XIX i XX wieku*, SMDNP 1963 Seria B, z. 8; B. Hryniewiecki: *Prof. dr Edward Strasburger (1844–1912), jego życie i dzieła*, «Biblioteka Botaniczna», t. 5, Warszawa 1938 (s. 50, fot.); L. Nowakowski: *Beitrag zur Kenntniss der Chytridiaceen. Inaugural-Dissertation*, Breslau 1876 (Lebenslauf, s. [25] (źródło niewykorzystane przez dawniejszych biografów).

Tomasz Majewski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)